

De grijze coalitie

Wie in het regeerakkoord van PvdA, VVD en D66 zoekt naar originele gedachten, verrassende ideeën of een heldere visie op waar het met de Nederlandse samenleving naar toe moet, kan beter een ander boekwerk pakken. De hoop van velen dat een paarse coalitie, eindelijk vrij van de dominantie van het CDA, een golf van economische en politieke vernieuwing teweeg zou brengen, komt er in elk geval op papier niet uit. Nu is dat op zich zelf niet erg, want volgens een bekend vaderlands lied tellen niet de woorden, maar de daden. Bovendien vallen economische en politieke vernieuwing toch niet van bovenaf op te leggen. Waar het – althans op economisch gebied – om gaat is of het nieuwe kabinet voor burgers en bedrijven zo gunstig mogelijke voorwaarden weet te scheppen om te profiteren van de kansen die de snelle technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen bieden. Hoe gaat de paarse coalitie dat aanpakken?

Een eerste vereiste voor economisch succes is bestendig macro-economisch beleid. Onder de achtereenvolgende kabinetten-Lubbers waren de ankers van dit beleid de vaste koppeling van de gulden aan de D-mark en de vermindering van het overheidstekort richting EMU-norm (3% bbp). Op de financiële markten is dit beleid gehonoreerd met een ijzersterke positie van de gulden en de laagste rente in Europa. De paarse coalitie zet dit beleid voort. Vermindering van het begrotingstekort krijgt echter geen hoge prioriteit. De coalitie is al tevreden als de 3%-norm in 1998 wordt gehaald. Dit betekent dat de staatsschuld als percentage van het bbp pas vanaf 1997 gaat dalen. Bovendien wordt het advies van de Studiegroep Begrotingsruimte, om op de begroting ruimte te creëren voor conjuncturele tegenvallers, in de wind geslagen. Nu de economie aantrekt en er meevallers zijn te verwachten, was er een kans geweest om af te komen van die hijgerige bezuinigingsronden die de kwaliteit van de besluitvorming zozeer aantasten (AOW, WAO). Paars laat die kans echter lopen.

Naast het creëren van gunstige macro-economische condities is een tweede hoofdtak van het kabinetsbeleid het scheppen van een goed vestigingsklimaat voor economische bedrijvigheid. De scherper wordende internationale concurrentie maakt dit steeds belangrijker. Hieronder vallen de zorg voor een schoon milieu, goede infrastructurele voorzieningen, een goed opgeleide beroepsbevolking, voorspelbare wetgeving, veiligheid op straat, goede sociale verhoudingen e.d. Ook op dit punt biedt 'paars' weinig verrassingen. Het regeerakkoord wijst erop dat de aansluiting op de ontwikkeling van de elektronische infrastructuur niet mag worden gemist, maar laat het verder aan de markt over om die aansluiting te vinden. Ook lezen we dat de kennisinfrastructuur beter toegankelijk moet worden voor het midden- en kleinbedrijf. Stond dat ook al niet in de drie voorgaande regeerakkoorden?

Een derde voorwaarde voor economisch succes is, dat burgers en bedrijven voldoende geprikkeld worden om voortdurend te blijven zoeken naar betere economische prestaties. In economisch jargon heet dat dat de 'incentive structure' goed moet zijn. Juist op dit terrein liggen de grootste knelpunten van de Nederlandse economie. Daarom is het bijzonder interessant wat paars op dit punt te berde brengt.

Het eerste spoor is lastenverlichting. Zoals bekend, behoort de collectieve-lastendruk in Nederland tot de hoogste in het OESO-gebied. Gegeven de toenemende mobiliteit van kapitaal en arbeid, vormt een excentrieke lastendruk steeds meer een concurrentienadeel. Hogere belastingen betekenen immers lagere netto beloningen. Na de nalatigheid van de achtereenvolgende kabinetten-Lubbers op dit punt moet de paarse coalitie een inhaalbeweging maken. Door ombuigingen op de rijksbegroting en in de sociale zekerheid maakt de coalitie ruimte voor lastenverlichtende maatregelen die oplopen tot f 9 miljard in 1998. Dat is een flink bedrag, maar niet genoeg om Nederland op internationaal concurrerend niveau te brengen. Belangrijk is vooral dat de wig kleiner wordt, waardoor het sneller rendabel wordt mensen in dienst te nemen.

Meer prikkels betekent ook grotere inkomensverschillen. Paars accepteert dat, maar met tegenzin. De koppeling moet gedeeltelijk intact blijven; alleen voor bepaalde sectoren en voor beperkte tijd kan dispensatie van de Wet op het minimumloon worden verleend; de lastenverlichting moet rekening houden met draagkrachtverschillen en het koopkrachtverlies zal zoveel mogelijk worden beperkt. Dit is niet de veel grotere differentiatie in beloningsverschillen die de OESO in haar recente 'review' voor Nederland aanbeveelt. De sterke toename van 'flex-werk', parttime contracten, zwart en grijs werk, oproepcontracten, werken op uitzend- en uitleenbasis e.d., toont aan dat de markt zelf uitwegen zoekt voor de huidige inflexibiliteit.

Het meest uitgewerkt zijn de plannen voor de sociale zekerheid. Conform de aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie wordt de aanpassing van de 'incentive structure' gezocht in een andere organisatie van de uitvoering. De Ziektewet wordt geprivatiseerd en bij de WAO is sprake van premiedifferentiatie en contractvrijheid bij de keuze van een verzekeraar. Het valt te verwachten dat dit zal bijdragen tot een geringer beroep op de sociale zekerheid. Of het genoeg is, zal de tijd leren.

Al met al staat 'paars' voor een voortzetting van het macro-economische beleid en wat meer dynamiek in de sociale zekerheid. De aanpak van de hoge lastendruk en de problemen op de arbeidsmarkt overtuigen echter niet. Daar blijft een grauwsluiertje over de Nederlandse economie hangen.

L. van der Geest